

VERANDERENDE KINDERTIJD, PLAATSEN EN WERK: DE ALLEDAAGSE POLITIEK VAN AL DOENDE LEREN IN DE STEDELIJKE WEEFSECTOR IN ETHIOPIË

- Fasil Nigussie Taye

Samenvatting

In de wetenschappelijke literatuur over kinderarbeid wordt de betrokkenheid van kinderen bij betaald werk steeds meer als zowel potentieel schadelijk als emancipatoir opgevat (zie bijvoorbeeld Bourdillon et al. 2010, Aufseeser et al. 2017). Dit genuanceerde standpunt staat echter in schril contrast met de beleidsrealiteit in Ethiopië en in mindere mate met de situatie wereldwijd. Dit proefschrift belicht de casus van werkende kinderen in de stedelijke weefindustrie op basis van 12 maanden etnografisch veldwerk en onderzoek op scholen in Addis Ababa. De werkende kinderen behoorden tot de etnische groep Gamo's die oorspronkelijk uit het zuidwesten van Ethiopië komen. Hoewel veel Gamo-kinderen werkzaam zijn in de weefsector, is er weinig bekend over de aard van hun werk. Toch beschouwen overheids- en niet-overheidsactoren weven als een gevaarlijke bezigheid voor kinderen en wordt de aanwezigheid van kinderen in de sector vooral in verband gebracht met mensenhandel en slechte onderwijsprestaties. Hoewel we niet de ogen mogen sluiten voor het feit dat dat sommige jonge wevers te maken kunnen krijgen met ontberingen en uitbuiting, is het doel van dit proefschrift om de beleidspraktijk van het uitbannen van kinderarbeid uit de sector te problematiseren en de discussie over weefarbeid door kinderen genuanceerder te maken. Hiertoe plaats ik de betrokkenheid van kinderen bij het weven in breder perspectief, en vat ik het op als een vorm van 'al doende leren'. Ik beschouw werkende kinderen als actieve actoren die zich samen met volwassenen bezighouden met de productie van waarde en zich tegelijkertijd weefvaardigheden eigen maken.

Het analytisch kader in dit proefschrift is getiteld *de alledaagse politiek van al doende leren* en hierin worden lokale en internationale benaderingen van de kindertijd geïntegreerd. Het doel van het onderzoek is om de intergenerationele en genderdynamiek van het werk in bepaalde geografische gebieden in kaart te brengen en de veranderende kindertijd in een ontwikkelingscontext aan te tonen. Met deze analytische benadering ontstaat een dialoog tussen politieke economie en sociaal-culturele benaderingen, waarbij het relationele concept van 'plaats' de verbindende schakel vormt. Kinderen en andere actoren geven betekenis aan de alledaagse plaatsen van jongeren, zoals scholen en werkplekken, terwijl deze plaatsen ook beïnvloed worden door grotere ontwikkelingsprocessen. Door de fysieke aard van plaatsen te benadrukken (Gieryn 2000, Low 2009), worden in dit onderzoek vier ruimtelijke contexten (d.w.z. scholen, thuiswerkplekken, nieuwe werkplekken (fabrieken) en dorpen) in analytisch perspectief geplaatst. Zo ontstaat inzicht in de rol van mondiale en lokale processen als interacterende factoren bij het (opnieuw) vormgeven van de kindertijd en het werk van kinderen.

Uit dit proefschrift blijkt dat de betrokkenheid van kinderen bij het weven meer een sociologisch en cultureel fenomeen dan een sociaal probleem is. Het werk van kinderen wordt feitelijk opgevat als basis voor de reproductie van arbeidskracht en de ontwikkeling van competenties. In dit verband bewijzen de ervaringen van verschillende generaties Gamo-wevers dat betrokkenheid bij het weven in een bepaalde fase van de kindertijd (vroege adolescentie) belangrijk is om superieure weefvaardigheden te ontwikkelen. Wever worden is echter een genderspecifiek proces, en er wordt zeer verschillend aangekeken tegen de betrokkenheid van mannen en vrouwen bij het weven. Meisjes

worden plaatselijk als fysiek kwetsbaar beschouwd en als ongeschikt om te weven. Dit heeft geleid tot de reproductie van een seksegebonden arbeidsverdeling, en daarmee tot ongelijkheid in de manier waarop meerwaarde wordt gedeeld tussen de verschillende producenten in de weefsector.

In dit proefschrift wordt ook uitgelegd hoe bredere ontwikkelingsprocessen (d.w.z. universeel aanbieden van onderwijs, anti-kinderarbeidsprogramma's en een neoliberale agenda voor de ontwikkeling van ondernemingen) de alledaagse sociale reproductieve rol van Gamo-kinderen tegenwerken en hun dagelijks leven en de rol van het weven daarin (opnieuw) vormgeven. Het proefschrift behandelt niet alleen de veranderende dynamiek van de productieve rol van kinderen, maar ook het consumptiepatroon van werkende kinderen in hun omgeving. Daarbij wordt benadrukt dat Gamo-kinderen dankzij hun betrokkenheid bij weefactiviteiten onafhankelijke consumenten zijn geworden en dat hun consumptiegewoonten worden bepaald door globaliseringsprocessen. Toch zijn de consumptiepatronen van werkende kinderen ook genderspecifiek, net als hun productieve activiteiten. Dit versterkt bepaalde vormen van mannelijke en vrouwelijke identiteiten, en is daarmee bepalend voor de relaties tussen leeftijdgenoten.

Over het geheel genomen laat dit proefschrift zien dat overmatige deelname aan weefarbeid op jonge leeftijd weliswaar schadelijk kan zijn, maar dat vroegtijdige betrokkenheid bij dit werk tegelijkertijd essentieel is om de benodigde vaardigheden te verwerven om een meesterwever te worden. In de steeds onzekerder wordende economie van het hedendaagse Ethiopië geeft het bezitten van weefvaardigheden kinderen naast onderwijsdiploma's een bredere basis voor hun toekomstige levensonderhoud. In dit proefschrift wordt betoogd dat het voorstel om kinderen volledig uit te sluiten van weefwerk in de praktijk betekent dat kinderen niet meer kunnen deelnemen aan de productie van handgeweven textiel. Vooral omdat alternatieve technische en beroepsopleidingen (TVET) op zeer onregelmatige basis worden aangeboden en niet succesvol zijn (ze leveren minder bekwame wevers op), wordt het voortbestaan van de Ethiopische wefeconomie bedreigd door de sterke neiging om kinderarbeid af te schaffen.